soluutse valitsemisvõimu hoolimatu esindaja põhimõttelises vastolus Liivimaal kõrgelt arenenud seisuslikule korraldusele. Ta oli tõusnud ja juurdus täitsa keskaja vaimulik-ilmalikus kirikusüsteemis, ja kui viimane heitluses reformatsiooniga kokku varises, kisti ka B. kaasa.

A. Berendts, B. M. 1902, 53. 54; W. Schnöring, Joh. B. (1905); Arbusow, Geistl. (Jahrb. f. Gen. VIII, 49 j., IX, 147 j., X, 42, XVI, 21—23); Arbusow, Einf. d. Ref. *L. A.*

BLANKENHAGEN, Simon, sünd. 1589 Pärnus, surn. 23. VI 1640, a. 1617 peale Tallinna Pühavaimu kiriku (eesti koguduse) õpetaja. B.-il olevat m. s. trükis ilmunud *Postilla esthonica,* eestikeelne jutlusraamat, mis kaduma läinud. A. 1715 oli temast järel üks eksemplar, nagu tallinnakeelse Uue Testamendi eeskõnes teatatakse.

Lipp, Kir. ja har. l. I, 187, 215; Recke-Napiersky I, Gadebusch, L. B. I, 73; Paucker, Geistl., 381. *K. K-l.*

BLUM (Blume), Christoph, sünd. Leipzigis 5. VIII 1625, Hageri pastor alates 1652, surn. 18. II 1669, toimetanud eesti keelde »*Matthaeus Judex* kleines *Corpus doctrinae*« (1662, Tallinnas); eestikeelsele tõlkele on saksakeelne tekst juurde lisatud. Peale selle on B. kirjutanud mitmed vaimuliku sisuga tööd (neist vähemalt ühe eesti keeles), millede kohta puuduvad lähemad andmed, ja tõlkinud eesti keelde Uue Testamendi, mille trükkimata käsikiri on kaduma läinud. Tema töist ei näi ühtegi olevat alal hoidunud.

Recke-Napiersky I; Paucker, Geistl., 91. *P. V.*

BLUMBERG, Gustav, sünd. 29. IX 1834 mõisavalitseja pojana Virumaal, Varangu m., sai esimest õpetust kodus, m. s. ka ühelt vanalt prantslaselt, kes Vene-Prantsuse sõja ajal siia tulnud, õppis siis Rakvere algkoolis ja 11. eluaastast kuni 1851. a. kreiskoolis, kus inspektoriks oli tol ajal J. J. Nocks; oli siis üks a. tegev kodu-kooliõpetajana ja kooliõpetaja abilisena Rakveres, jätkas õppimist Tartu elementaarkooli-õpetajate seminaris 1852—54, astus tegevusse esiti era-kooliõpetajana Tartus ja 1855. a. jaanuarist peale vast-avatud gümnaasiumi ettevalmistuskooli juhatajana; kuulas ülikoolis loenguid 1857. a. alates, õiendas 1859 ülikooli juures »teadusliku õpetaja« eksami ajaloos ja matemaatikas, oli 1860. a. peale ka gümnaasiumi paralleelklasside õpetajaks; gümn. ettevalmistuskoolis, millele B. 1880. a. kohase maja ehitas (Pepleri t., praegune seminari m.), oli B. juhatajaks kuni selle tegevuse lõpetamiseni 1891. a. lõpul; B. suri Tartus 23. VIII 1892. — Õpetajana oli B.-il hea pedagoogi ja õpetaja kuulsus. Erilist huvi avaldas B. kodumaa tundmaõppimise vastu, milleks ta koolidele sellekohase õpiraamatu kokku seadis, mis esiti saksa (Heimathskunde, 1869), siis eesti keeles ilmus, nime all »Juhataja kodu ja isamaa tundmisele« (1871). See esimene eestikeelne koduloo õpiraamat, mille aluseks juhtmõte »ligemalt kaugemale«, tõi otseste maateaduslikkude andmete kõrval isamaalisi luuletooteid ning kohalikke muinasjutte ja leidis rahvakoolis laialist tarvitamist, nii et temast lühema aja jooksul kuus trükki ilmus. Kuna venestamis-ajajärgul eestikeelseile õpiraamatuile koolis aset ei leidunud, avaldati 7. trükk alles pärast natuke vabama seisukorra maksmahakkamist 1907. a. Kodumaa tundmaõppimise küsimust käsitles B. ka Eesti Kirjameeste Seltsis ja kirjutas sellest E. K. S.-i Aastaraamatus (1874, lk. 24—32). Teise tähtsama kirjatöö kirjutas B. (nähtavasti dr. Kreutzwaldi, oma äia, äratusel) »Kalevipoja« üle: »Quellen und Realien des Kalewipoeg nebst Varianten und Ergänzungen«, mis ilmus Õp. E. S.-i Toimetustes (Verh. V, 4, 1869. a.) ja eraraamatus (1869). Selles töös loendatakse Kalevipoja-lugu käsitlev kirjandus, nimetatakse K.-loo osad, mis juba varemalt avaldatud, iseloomustatakse Kreutzwaldi »Kalevipoega« ja selle allikaid, seletatakse »Kalevipoja« mütoloogilisi, geograafilisi, loodusloolisi, etnograafilisi ja kultuuriloolisi nimesid ning sugemeid ja esitatakse mõned rahva suus leiduvad teisendid ja täiendused Kalevipojaloo juurde. Ärkamisajal asus B. Eesti rahvusliku liikumise esirinnas sammujate keskele: oli Eesti Kirjam. S.-i asutajaid liikmeid ja eestseisuse liikmena seltsi esimene laekahoidja (1872—81), pidas seltsi koosolekuil kõnesid, eriti kasvatusküsimustest; üks kõnedest, peetud 1880. a. ja avaldatud seltsi otsusel Aastaraamatus (1880), andis käremeelsele voolule juhuse süüdistada J. Hurti (vt.) juhatusel teotsevat eestseisust eesti rahva alandamises; suurema lõhe tekkimise puhul astus B. ühes teiste Hurti poolehoidjatega E. K. S.-i eestseisusest ja isegi seltsist välja (tuttaval koosolekul 28. VIII 1881) ja jäi edaspidi Eesti avalikust elust eemale. Kirjameeste Seltsi kõrval oli B. tegev Õp. Eesti Seltsis ning mõnd aega ka Looduseuurijate Seltsis; peale selle oli B. elavalt tegev Tartu Tuletõrje Seltsis ja võttis osa Tartu linna omavalitsusest, olles linna-volikogu liige ja toimides koolikomisjoni liikmena ning juhatajana.

Hermann, E. kirj. ajal., 509; G. Blumberg, Die Vorschule des Gymn. zu Dorpat 1855—80 (1880); Olevik 1892, nr. 35; Post. 1892, nr. 189; Neue Dörptsche Zeit. 1892, nr. 193; SB GEG 1892, lk. 81—82. *J. K.*

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 49